

mund Freud i 1897. Det gælder Birgitta som andre af Nordens mest originale personligheder.

Man savner i nogen grad mere præcise angivelser af, hvor forfatteren står i gæld til ældre litteratur. Til gengæld er hendes registre over Birgittas bibelcitater og brug af billeder og allegorier fortrinlige. Også sagregisteret over revelationerne vil være til hjælp. Arbejdet er affattet på en bred og lettilgængelig måde og vil kunne tjene som indførelse ikke alene i Birgittas personlige forestillingsverden, men i senmiddelalderens religiøse tænkning i Norden i det hele taget – et nok så stedmoderligt behandlet område herhjemme.

ERIK LEVIN NIELSEN

SARA EKWALL: Vår äldsta Birgittavita. Kungl. Vitterhets och Antikvitets Akademiens handlingar. Hist. ser. 12. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1965. 150 s. 4 bilag. 25 sv. kr.

En forudsætning for at en kanonisationsproces kunne igangsættes ved den senmiddelalderlige curie var, at der for den pavelige undersøgelseskomité forelå en levnedsskildring, et *vita*, over den person, man ville gøre til helgen, suppleret med en optegnelse over mirakler, som antoges at være indtruffet ved dennes formidling. Sådanne *procesvita* var oftere forfattet af helgenkandidatens skriftefædre, hvilket også gælder den ældste levnedstegning af Birgitta af Vadstena – måske den smukkeste og mest karakterfulde personschilding fra nordisk middelalder overhovedet. Med rette har denne Birgitta-biografi spillet en stor rolle for både forskere og hagiografiske skribenter, men en isoleret undersøgelse af *vita*'ets litterære genesis foreligger først nu med Sara Ekwalls publikation.

Med udgangspunkt i ældre forskning har forfatteren fremdraget et ms af skriftefædrenes *vita* (Uppsala Univ. Bibl. cod. C 15), som hun sandsynliggør ikke er en afskrift af det velkendte Birgitta-vita, der blev optaget i den pavelige procesprotokol, men derimod en »urtext« til det *vita*, som ifølge protokollen blev deponeret for et paveligt forum allerede 5 måneder efter Birgittas død i Rom 1373. Ekwall opfatter teksten som identisk med de svenske skriftefædres upolerede »kladde« og tillægger derefter Birgittas ven, den spanske erkebiskop Alfons af Vadaterra, bearbejdelsen heraf til den form, *vita*'et synes at have haft i 1373. Dette første *procesvita* udgik imidlertid under processens genoptagelse 1377, idet det *vita*, der indgår i de 1380 fremlagte procesakter, tydeligt er en afskrift karakteriseret ved teologiske og sproglige tilføjelser og tilføjelser fra den energiske Alfons' hånd.

Forfatterens redegørelse for *procesvita*'ets fremkomst gennem en fortløbende litterær udviklingsproces virker velmotiveret og overbevisende. På sindrig måde har hun kombineret text-analysen med de oplysninger, der kan fremskaffes om processens kronologiske forløb. Hovedresultatet er påvisningen af en urtext til skriftefædrenes levnedsschildring, men lige så værdifuld er fremhævelsen af biskop Alfons' virke som redaktør. En sammenstilling af det ældste Birgitta-vita med *procesvita*'et giver vigtigt materiale til studiet af hans indsats ved den gradvise publicering og kodificering af Birgittas åbenbaringer i *libri celestes*.

Fra et mere alment kirkehistorisk synspunkt giver Ekwalls undersøgelse et indblik i, hvor betydningsfuld den politiske splittelse af den pavelige curie var for det religiøse liv i årene op til det Store Skisma. Når Birgittas helgenkåring trak ud, skyldtes dette ikke blot, at stridighederne ved pavehoffet og to pave-skifter skabte en besværet arbejdsgang, men måske især, at Birgitta for mange troende var den person, som med guddommelig autoritet havde fastslået, at kun den pave var ret pave, som befandt sig på Peters Stol i den Evige Stad. Sara Ekwall indlader sig ikke på en nærmere interpretation af procesvita'ets vidneværd, men det er klart, at birgittinernes bestræbelser for at få Birgitta erklæret helgen måtte føles som et stærkt aktuelt indlæg i kirkestriden. Procesvita'ets litterære genesis kommer derfor til at afspejle et både religiøst og politisk aspekt: i og med Alfons' arbejde for at formulere Birgittas vita på en sådan måde, at hendes guddommelige kaldelse ikke kunne betvivles, fik skriftet et så udtalt politisk præg, at det kan sidestilles mange af tidens juridiske pamfletter. Det vil være fejlagtigt at underkende troværdigheden af en lang række præcise oplysninger om Birgittas liv og færd, om hendes forhold til skriftefædrene m. v. Men detaillernes objektive, dokumentariske præg må ikke få den moderne læser til at undervurdere skriftets samlede tendens: det er et værk helt i Birgittas ånd, båret af troen på hendes forkyndelses absolutte sandhed.

ERIK LEVIN NIELSEN

ALPHONS LHOTSKY: Die Wiener Artistenfakultät 1365–1497. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Sitzungsberichte 247. Band, 2. Abhandlung. Wien, Hermann Böhlau Nachf., 1965. 273 s. 244 Sch.

Universitetshistorie er ligesom videnskabshistorie et vanskeligt grænseområde mellem »ren« historisk videnskab og de enkelte specialvidenskaber, i hvert fald når man bestræber sig på ikke blot at give en skildring af universitetslivets strukturelle og sociologiske sider, men også vil give et indtryk af den forskning og den indstilling, der har præget et universitet i en given periode. Denne opgave vanskeliggøres yderligere, ikke mindst for senmiddelalderens vedkommende, af, at kildematerialet i reglen er vanskelig tilgængeligt, og af den næsten fuldstændige mangel på forberedende enkeltundersøgelser.

I anledning af Wiens Universitets 600 års fest i 1965 har Alphons Lhotsky givet en interessant og veldokumenteret skildring af de store udviklingslinjer inden for dette universitets artistfakultet (d.v.s. dets humanistiske fakultet) i dets »skolastiske« periode mellem 1365 og 1497. Bogen betegner på væsentlige områder et virkeligt fremskridt. Dens fremstilling er delt i 3 hovedafsnit: Von den Anfängen bis um 1440; Erste Begegnung mit dem Humanismus 1440–60; Bis zur Berufung des Konrad Celtes 1461–1497. (Konrad Celtes var den første tyske humanist, der blev kaldet til universitetet.) Denne disposition viser klart, at bogen er skrevet ud fra et bestemt perspektiv: Humanismens fremtrængen og dens gradvise eliminering af skolastikken ved artist-fakultetet. Det er i øvrigt et særdeles berettiget perspektiv at vælge; netop i Wien flyder kilderne til en